

Kamila Załuska

Charakterystyka zbioru numizmatycznego w Muzeum w Sandomierzu

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 10, 323-332

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KAMILA ZAŁUSKA

CHARAKTERYSTYKA ZBIORU NUMIZMATYCZNEGO W MUZEUM W SANDOMIERZU

Gromadzenie zbiorów numizmatycznych znajdujących się w Muzeum w Sandomierzu zapoczątkowało Muzeum Ziemi Sandomierskiej powstałe w 1918 roku przy Polskim Towarzystwie Krajoznawczym, Oddział w Sandomierzu. Początkowo była to niewielka kolekcja, która systematycznie z roku na rok powiększała się drogą darów.

Wśród zbiorów numizmatycznych z okresu międzywojennego znajdowały się dwa bardzo istotne skarby: skarb monet XI-wiecznych pochodzący z Gnieszowic w pow. sandomierskim oraz skarb monet XVII-wiecznych z Zawichostu w pow. sandomierskim.

W czasie działań wojennych część numizmatów zaginęła. Po odzyskaniu niepodległości i otwarciu w 1956 roku Muzeum w Sandomierzu zachowane, lecz bardzo uszczuplone skarby z Gnieszowic i Zawichostu zostały przekazane wraz z innymi zbiorami nowo zorganizowanemu Muzeum, które ponownie zajęło się gromadzeniem zbiorów numizmatycznych, zarówno polskich jak i obcych. Zbiór monet i banknotów powiększa się drogą darów.

W dniu 30 marca 1973 roku Muzeum w Sandomierzu posiadało 1155 numizmatów, przeważnie polskich.

Muzeum w Sandomierzu nie posiada zbioru monet, które byłyby przeglądem chociażby najbardziej ogólnym i mogły prezentować historię monety polskiej. Muzeum dysponuje natomiast pięcioma zespołowymi znaleziskami monet, tzw. skarbami, a wśród nich trzema charakterystycznymi skarbami — są to:

Zespół monet rzymskich z Chmielowa Piaskowego w pow. opatowskim — jest to tylko fragment skarbu; w posiadaniu Muzeum w Sandomierzu znajduje się 8 denarów, 295 denarów jest w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie;

Skarb monet wczesnośredniowiecznych z Gnieszowic w pow. sandomierskim, który jest wykładnikiem stosunków gospodarczych Polski wczesnopiastowskiej;

Kolejnym jest skarb monet polskich i zachodnioeuropejskich z XVII wieku z Zawichostu w pow. sandomierskim, stanowiący przyczynek do stosunków ekonomicznych doby Rzeczypospolitej szlacheckiej.

Oprócz wyżej wymienionych w Muzeum znajduje się jeszcze skarb szelągów Jana Kazimierza ze Skrzynna w pow. przysuskim; skarb monet austriackich z okresu panowania cesarza Franciszka I (1792—1835); 155 monet z daru ob.

Albina Kozła z Warszawy; 191 monet Polski Ludowej oraz 203 monety znalezione luźno, w większości nie posiadające metryk. Ponadto w posiadaniu Muzeum jest 51 banknotów polskich, emitowanych od powstania kościuszkowskiego aż po okres międzywojenny, oraz 22 banknoty obce.

Przy charakterystyce zbiorów numizmatycznych Muzeum w Sandomierzu omówione będą najpierw znaleziska zespołowe, tzw. skarby, następnie monety znalezione luźno oraz monety emitowane w Polsce Ludowej. W końcowej części omówione zostaną banknoty.

I. ZNALEZISKA ZESPOŁOWE, TZW. SKARBY

1. FRAGMENT SKARBU DENARÓW RZYMSKICH Z CHMIEŁOWA PIASKOWEGO W POW. OPATOWSKIM

Skarb ten został odkryty w roku 1927 przez mieszkańca Chmielowa, rolnika Jana Strojka, który pracując przy rozbijaniu skały na zboczu wzgórza, zwanego Buczyną, natrafił na schowek z denarami. Pierwotna ilość monet w skarbie nie jest znana. Obecnie 294 denary znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Warszawie¹, 12 denarów w Muzeum w Ostrowcu Świętokrzyskim² oraz 8 denarów w Muzeum w Sandomierzu³. Te ostatnie ofiarował w roku 1958 ob. Mieczysław Wolski, miejscowy działacz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego⁴.

WYKAZ DENARÓW RZYMSKICH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ZBIORACH MUZEUM W SANDOMIERZU

Lp.	Panowanie i chronologia monety	Ilość
1	Neron (64—68 r.n.e.)	1
2	Wespazjan (69—79 r.n.e.)	1
3	Trajan (101—110 r.n.e.)	2
4	Hadrian (125—128 r.n.e.)	1
5	Marek Aureliusz (164—169 r.n.e.)	3
Razem		8

¹ M. Haisig, H. Hołubowiczowa *Skarb denarów rzymskich z Chmielowa Piaskowego, pow. Opatów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XVIII, Warszawa 1951—52, s. 201.

² T. Opozda *Dalsza część skarbu denarów rzymskich odkrytych w Chmielowie Piaskowym, pow. Opatów*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. XIII, Warszawa 1969, z. 1, s. 19—23.

³ J. Kuczyński *Nieznane denary rzymskie ze skarbu w Chmielowie Piaskowym*, „Archeologia”, t. X, Warszawa 1958, s. 215.

⁴ Ibid.

2. SKARB DENARÓW Z XI WIEKU, TZW. KRZYŻÓWEK, Z GNIESZOWIC W POW. SANDOMIERSKIM

W zbiorach Muzeum znajdują się 132 denary krzyżowe, 2 połówki oraz 1 denar o nie określonej chronologii. Wśród wyżej wymienionych monet znajdowały się monety zachodnioeuropejskie, które ocalały ze znajdującego się w dawnym Muzeum Ziemi Sandomierskiej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zespołu, zawierającego 246 denarów krzyżowych, 3 monety Ottona, 6 fragmentów monet, duży placek srebra oraz fragmenty naczyńia ⁵.

Skarb składający się pierwotnie z 346 monet i kilku placków srebra został znaleziony na piaszczystym pagórku na polu Stanisława Focha w Gnieszowicach w pow. sandomierskim w 1934 roku i w tym samym roku przekazano część skarbu do Muzeum Ziemi Sandomierskiej, gdzie po opracowaniu otrzymał numer inwentarzowy 1002 ⁶. Natomiast 34 monety znalazły się w Muzeum Archeologicznym w Krakowie. Pozostałe uległy rozproszeniu.

W czasie działań II wojny światowej część monet z posiadanego skarbu zaginęła, pozostałe wraz z innymi zbiorami zostały przekazane nowo organizującemu się Muzeum w 1956 roku ⁷.

WYKAZ DENARÓW Z XI WIEKU, TZW. KRZYŻÓWEK, Z GNIESZOWIC W POW. SANDOMIERSKIM

Typ	V	VI	VII	Półówka krzyżówki	Denar krzyżowy	Razem
Ilość	87	29	16	2	1	135

3. SKARB SZELĄGÓW KORONNYCH I LITEWSKICH JANA KAZIMIERZA, ODKRYTY W 1960 ROKU W SKRZYNNIE W POW. PRZYSUSKIM

Skarb znaleziono w wykopie pod fundamenty budynku mieszkalnego. Monety znajdowały się prawdopodobnie w drewnianej skrzynce, która uległa całkowitemu zniszczeniu. Skarb został przekazany do Muzeum w Sandomierzu w 1960 roku przez inż. Tadeusza Sławińskiego zamieszkałego w Przysusze.

Skarb składał się z 235 szelągów koronnych i litewskich Jana Kazimierza. Stan zachowania monet jest nie najlepszy. Monety są mocno skorodowane i wymagają zabiegów konserwatorskich. Duża część monet jest bardzo słabo czytelna.

⁵ J. Gąsowski *Materiały do osadnictwa wczesnośredniowiecznego Sandomierszczyzny*, „Materiały Wczesnośredniowieczne”, t. VI, Wrocław—Warszawa—Kraków 1969, s. 392.

⁶ *Akta Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Sandomierzu*.

⁷ *Akta Muzeum w Sandomierzu*.

SKARB SZEŁĄGÓW JANA KAZIMIERZA POCHODZĄCY ZE SKRZYNNY
W, POW. PRZYSUSKIM

Rok	Szełagi koronne	Szełagi litewskie	Szełagi nie zidentyfikowane	Razem
1660	1	—	—	1
1661	5	3	—	8
1662	1	—	—	1
1663	11	1	—	12
1664	23	6	—	29
1665	15	4	—	19
1666	1	16	—	17
1667	2	—	—	2
Brak daty	55	27	64	146
Razem	114	57	64	235

4. SKARB MONET Z XVII WIEKU Z ZAWICHOSTU W POW. SANDOMIERSKIM

W nie znanych bliżej okolicznościach w okresie międzywojennym odkryto w Zawichoście skarb monet XVII-wiecznych i przekazano go do Muzeum Ziemi Sandomierskiej⁸. Nie wiadomo dokładnie, czy został przekazany cały skarb, czy tylko jego część. Obecnie w Muzeum znajduje się 135 monet. Należy sądzić, że Muzeum posiada jedynie część monet zdawkowych z XVII wieku z Zawichostu. Są to dość dobrze zachowane monety polskie, szwedzkie, pruskie, austriackie oraz księstwa cieszyńskiego.

SKARB MONET XVII-WIECZNYCH Z ZAWICHOSTU W POW. SANDOMIERSKIM

Panowanie	Tro- jak	Trze- ciak	Półto- rak	Grosz	Sze- ląg	Obol	Inne	Razem
Zygmunt III Waza (1587—1632)								
Polska	—	1	28	21	12	—	—	62
Gustaw Adolf (1611—1632)								
Szwecja	—	—	4	1	15	—	—	20
Krysiyna (1632—1654)								
Szwecja	—	—	—	—	30	—	—	30
Karol Gustaw (1654—1660)								
Szwecja	—	—	—	—	1	—	—	1

⁸ E. Krzystkova *Wystawa numizmatyczna w Muzeum w Sandomierzu*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. IV, Warszawa 1960, z. 1—2, s. 125—126.

Panowanie	Tro- jak	Trze- ciak	Półto- rak	Grosz	Sze- ląg	Obol	Inne	Razem
Ks. Jerzy Wilhelm (1619—1640) Prusy	—	—	4	—	—	—	—	4
Fryderyk Wilhelm (1641—1657) Prusy	—	—	—	—	3	—	—	3
Ferdynand II (1619—1637) Ces.Rzym.-Niem.	1	—	—	—	—	—	3	4
Ferdynand III (1637—1657) Ces.Rzym.-Niem.	2	—	—	—	—	—	2	4
Rudolf II Ces.Rzym.-Niem.	—	—	—	1	—	—	—	1
Leopold I (1658—1705) Ces.Rzym.-Niem.	—	—	—	—	—	—	1	1
Księstwo Cieszyńskie (1653—1654) Karol II	—	—	—	—	—	3	—	3
Szkocja (Anglia) Ferdynand Karol	—	—	—	—	—	—	1	1
Burgundia	—	—	1	—	—	—	—	1
R a z e m	3	1	37	23	61	3	7	135

5. SKARB MONET AUSTRIACKICH Z OKRESU PANOWANIA CESARZA FRANCISZKA I (1792—1835)

Skarb znaleziono w 1963 roku w Rynku przy posesji 25/26 w Sandomierzu w trakcie prac Przedsiębiorstwa Robót Górniczych z Bytomia, które przekazało monety do zbiorów Muzeum. W posiadaniu naszej placówki znajduje się 20 monet: 10 monet 6-krajcarowych i 10 monet 3-krajcarowych z 1800 roku.

Należy przypuszczać, że skarb składał się z większej ilości monet, ponieważ zamieszczona notatka w „Wiadomościach Numizmatycznych” w rubryce „znaleziska” podaje, że 10 egzemplarzy monet z okresu panowania cesarza Franciszka I znalezionych w tych samych okolicznościach i w tym samym roku trafiło do zbiorów ob. B. Patryna⁹. Stąd należy wnioskować, że nie wszystkie monety znalezione przez górników zostały przekazane do zbiorów Muzeum i nie wiadomo, ile monet liczyło znalezisko.

Wśród monet w zbiorach Muzeum znajduje się denar rzymski z okresu republiki i cesarza Augusta, pochodzący ze skarbu w Połańcu, odkrytego w 1963

⁹ B. Patryn podaje wzmiankę w rubryce „znaleziska” w „Wiadomościach Numizmatycznych”, R. XII, Warszawa 1968, z. 3—4, s. 240.

roku i znajdującego się w Muzeum Świętokrzyskim w Kielcach¹⁰. Monetę powyższą przekazał do zbiorów Muzeum ob. Michał Sagan, zam. w Majdanie Zbydniowskim w pow. tarnobrzeskim. Opisywana moneta jest denarem Luciusa Marcjusa Censorinusa z ok. 82—81 r. p.n.e.¹¹

II. MONETY POCHODZĄCE ZE ZNALEZISK LUŻNYCH

Obok wymienionych skarbów dość liczną ilościowo grupę stanowią monety luźno znalezione. Są to monety zarówno polskie, jak i obce, pochodzące z pojedynczych znalezisk na terenie Sandomierza i okolic, znalezione w różnych okolicznościach przez różne osoby i przekazane do zbiorów Muzeum.

Część monet ze względu na brak metryk, jak też ich powszechność nie ma zbyt wielkiego znaczenia do badań nad numizmatyką polską i regionem, w którym były znalezione.

MONETY POCHODZĄCE ZE ZNALEZISK LUŻNYCH

Lp.	Okres	Ilość
1	Monety starożytne (denary rzymskie)	7
2	Monety piastowskie wczesnośredniowieczne (okres denarowy do końca XIII wieku)	4
3	Monety gotyckie okresu groszowego (XIV—XV wiek)	2
4	Monety renesansowe okresu złotowego (XVI wiek)	4
5	Monety późnorenansowe Wazów (okres złotowy w 1. poł. wieku XVII)	3
6	Monety barokowe okresu złotowego (od poł. wieku XVII do poł. wieku XVIII)	27
7	Monety okresu oświecenia (2. poł. wieku XVIII)	16
8	Monety porozbiorowe (1795—1918)	23
9	Monety okresu międzywojennego (1918—1939)	22
10	Monety z okresu okupacji niemieckiej (1939—1945)	4
11	Monety Wolnego m. Gdańska	1
12	Monety obce	89
13	Monety nie określone	1
R a z e m		203

¹⁰ A. Kunisz *Skarb rzymskich denarów z czasów republiki i cesarza Augusta odkryty w Połańcu, pow. Staszów*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, t. VI, Kraków 1970, s. 103—159.

¹¹ A. Kunisz *Dalszy denar republikański ze skarbu z Połańca*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, t. IX, Kraków 1973.

Z kolei należy omówić monety przekazane przez ob. Albina Kozła, zam. w Warszawie, który w roku 1961 darował 155 monet Muzeum w Sandomierzu. Z relacji ofiarodawcy wynika, że zostały one zakupione na Ziemiach Zachodnich. Nie wiadomo natomiast, czy pochodzą ze skarbu, czy zostały zakupione od przypadkowego kolekcjonera. Ze względu na dużą rozpiętość czasową — ponieważ najstarsza moneta pochodzi z okresu panowania Władysława Jagiełły, najmłodsza zaś emitowana za panowania Jana Kazimierza — należy przypuszczać, że monety zostały zakupione od przypadkowego zbieracza.

MONETY POCHODZĄCE Z DARU ALBINA KOZŁA

Panowanie	Szóstaki koronne	Trojaki ryskie	Grosze		Półgrosze		Szelągi			Razem
			koronne	pruskie	koronne	świdnickie	gdańskie	koronne	pruskie	
Władysław Jagiełło (1386—1434)	—	—	—	—	4	—	—	—	—	4
Jan Olbracht (1492—1501)	—	—	—	—	55	—	—	—	—	55
Aleksander Jagiełłończyk (1501—1506)	—	—	—	—	21	—	—	—	—	21
Ludwik II Jagiełłończyk (1506—1526)	—	—	—	—	—	9	—	—	—	9
Zygmunt I Stary (1505—1548)	—	—	3	1	30	—	—	—	—	34
Zygmunt August (1548—1572)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Zygmunt III Waza (1587—1632)	—	1	—	—	—	—	2	—	13	16
Jan Kazimierz (1648—1668)	14	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Albrecht Brandenburski	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Razem	14	1	3	2	110	9	2	1	13	155

III. MONETY POLSKI LUDOWEJ

Oprócz monet stanowiących w obecnej chwili materiał historyczny Muzeum posiada zbiór monet w ilości 191 egzemplarzy, emitowanych w Polsce Ludowej, przekazanych do Muzeum w Sandomierzu przez Narodowy Bank Polski Skarbiec Emisyjny w Warszawie. Posiadane monety PRL można podzielić na trzy podzespoły:

1. Monety próbne z napisem „Próba”. Są to projekty monet nie włączonych do obiegu oraz pierwowzory monet obiegowych.

2. Monety obiegowe. Pierwsze monety po wyzwoleniu wykonywane były poza granicami kraju ze względu na zniszczenia wojenne. Dopiero w roku 1953, po oddaniu nowo wybudowanej Mennicy Państwowej w Warszawie, przystąpiono do bicia monet w kraju z datą 1949. Od 1957 roku mennica zmienia datę na stemplach równocześnie ze zmianą roku kalendarzowego¹².

3. Monety okolicznościowe i pamiątkowe będące w obiegu razem z innymi emisjami Narodowego Banku Polskiego. Moneta taka ukazała się po raz pierwszy po wyzwoleniu w 1964 roku w związku z uczczeniem 600-ej rocznicy założenia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Była to moneta 10-złotowa, która zapoczątkowała serię monet pamiątkowych i okolicznościowych. Emitowanie monet pamiątkowych jest kontynuowane do dnia dzisiejszego.

IV. BANKNOTY

Ostatnią grupą numizmatów są banknoty, których Muzeum posiada 73 egzemplarze. Wśród nich znajduje się 51 banknotów polskich i 22 obce.

Banknoty polskie to bilety skarbowe kościuszkowskie, emitowane w 1794 roku, które były w obiegu zaledwie kilka miesięcy, ponieważ rozporządzeniem generalnego gubernatora zostały wycofane w 1795 roku¹³. Bilety Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej emisji 1916 i 1917 roku. Bilety Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej z lat 1919—1923. Bilety zdawkowe z 1924 roku. Bilety Banku Polskiego z 1919 i 1932 roku. Bilety Banku Emisyjnego emisji 1940—1941 roku z okresu okupacji niemieckiej.

Z obcych Muzeum posiada banknoty rosyjskie, austro-węgierskie, niemieckie i francuskie.

V. PODSUMOWANIE

Wszystkie monety, również zespoły znajdujące się w Muzeum, pochodzą z przypadkowych odkryć i od przypadkowych ofiarodawców. Zbiory numizmatyczne znajdują się w dziale historyczno-artystycznym.

Zarówno monety, jak i banknoty są skatalogowane i zinwentaryzowane, część posiada dokumentację fotograficzną.

Stan zachowania monet jest dostateczny z wyjątkiem skarbu monet Jana Kazimierza, który wymaga konserwacji, ponieważ monety uległy korozji. Muzeum nie przewiduje jednak w najbliższym czasie konserwacji monet ze względu na brak środków finansowych i ważniejsze potrzeby w związku z nowymi ekspozycjami w Zamku Sandomierskim, gdzie w najbliższej przyszłości Muzeum znajdzie pomieszczenie.

¹² W. Terlecki *Mennica Warszawska 1765—1965*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, s. 210—212.

¹³ A. Piwowarczyk *O kopiach „banknotów” kościuszkowskich*, „Biuletyn Numizmatyczny” nr 27, Warszawa 1967, s. 497—499.

Należy również poinformować, że Muzeum w Sandomierzu zorganizowało wystawę numizmatyczną, którą otwarto 21 maja 1960 roku¹⁴. Na wystawie eksponowano trzy zespołowe znaleziska monet: skarb denarów rzymskich z Chmielowa Piaskowego, skarb monet XI-wiecznych z Gnieszowic i skarb monet XVII-wiecznych z Zawichostu.

Na zakończenie należy zaznaczyć, że zadaniem niniejszego artykułu nie była naukowa analiza poszczególnych zespołów czy luźnych znalezisk numizmatycznych, lecz informacja o stanie zbiorów numizmatycznych znajdujących się w Muzeum w Sandomierzu i krótka ich charakterystyka.

K. Załuska

¹⁴ K. Załuska *Historia Muzeum w Sandomierzu*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, t. V, Kraków 1968, s. 9—28.

ХАРАКТЕРИСТИКА НУМИЗМАТИЧЕСКОЙ КОЛЛЕКЦИИ В САНДОМИРСКОМ МУЗЕЕ

Музей Сandomирской земли, возникший в 1918 году при Польском Краеведческом Товариществе — Отделение в Сandomире, начал собирать нумизматическую коллекцию.

Во время военных действий II Мировой войны часть коллекции погибла. Уцелевшая, довольно поредевшая коллекция бывшего музея была передана в 1956 году во вновь организованный музей с Сandomире, который продолжает собирать нумизматику.

В данный момент музей располагает пятью групповыми находками так называемыми кладами: 1) клад римских динариев из Хмелёва Пясковского, повет Опатув, 2) клад монет раннесредневековых, так наз. „крестовок” XI века, найденных в Гнешовицах, повет Сandomир, 3) клад шиллингов Яна Казимира из Скшынна, пов. Пшысуха, 4) клад разменной монеты XVII века из Завихоста, пов. Сandomир, 5) клад австрийских монет периода императора Франца I.

Кроме вышеназванных музей располагает 155 монетами, относящимися ко времени от Владислава Ягеллы до Яна Казимира, 181 монетой Народной Польши, 203 монетами разных находок, кроме того в музее имеются 51 польская банкнота эмитированная от восстания Костюшки и до межвоенных эмиссий, 22 банкноты иностранных.

На день 30 марта 1973 года музей в Сandomире располагал 1155 нумизматическими позициями, в основном польскими.

DESCRIPTION OF THE NUMISMATIC COLLECTION AT THE SANDOMIERZ MUSEUM

The Sandomierz Museum, established in 1918 under the care of the Polish Country-Lovers Society — section at Sandomierz, initiated the numismatic collection. At the time of the Second World War a part of the collection perished. The survived collection, seriously diminished, was handed down in 1956 to the newly organized Museum at Sandomierz which still carries on with the collection.

At present the Museum is in possession of five collective finds; so-called treasures,

- 1) the treasure containing Roman denarii from Chmielów Piaskowy, the Opatów district
- 2) the treasure containing early medieval coins, so-called "crosses" from Gnieznowice, the Sandomierz district, 11th century
- 3) the treasure containing old Polish coins from Skrzywno, Przysucha district, the time of king Jan Casimir's reign
- 4) the treasure containing 17th century coins from Zawichost, the Sandomierz district
- 5) the treasure containing Austrian coins from the reign of emperor Franz I.

Besides the coins above mentioned, the Museum possesses 155 coins covering the period from the reign of king Władysław Jagiełło to Jan Casimir, 191 coins minted in People's Poland, 203 coins from different finds. Also, the Museum has 51 Polish bank notes emitted from the time of Kościuszko Uprising until the period between the two World Wars, and 22 foreign bank notes.

On 30th March 1973 the Museum at Sandomierz was in possession of 1155 numismatic items, mainly Polish.